

PARTICULARITĂȚI PSIHOSOCIALE ALE VOINȚEI ELEVILOR CU PRIVIRE LA GEN, VÂRSTĂ ȘI MEDIUL DE PROVENIENȚĂ

Tatiana LUNGU, doctorandă

<https://orcid.org/0000-0002-7334-0079>

Universitatea de Stat din Moldova

Rezumat. În acest articol sunt prezentate rezultatele unei cercetări experimentale privind particularitățile psihosociale ale voinței elevilor. În cercetarea constatativă realizată cu 304 de subiecți au fost determinate diferențele dintre medii pentru autoaprecierea voinței, indicii de autocontrol volitiv, calitățile volitive și factorii psihosociali: genul subiecților (masculin/feminin), mediul de proveniență (urban/rural) și vârsta subiecților (12-19 ani). Literatura de specialitate indică că un rol important în dezvoltarea voinței îi revine factorilor psihosociali și acestea pot varia în funcție de persoană și de contextul său de viață. În viziunea autorilor, conceptul de voință este definit ca un proces psihic complex de reglaj superior, care rezultă din integritatea și unitatea personalității implicând într-o fază specifică participarea tuturor funcțiilor psihice și dobândind, prin aceasta o funcționalitate specifică de autoreglare și autodeterminare deosebit de importantă în autorealizarea personalității.

Cuvinte-cheie: voință, autocontrol volitiv, calități volitive, perseverență, responsabilitate.

PSYCHOSOCIAL CHARACTERISTICS OF STUDENTS' WILLPOWER IN RELATION TO GENDER, AGE, AND BACKGROUND

Abstract. This article presents the findings of an experimental research on the psychosocial characteristics of students' willpower. Through a descriptive study carried out on 304 subjects, differences were identified across various backgrounds in self-assessment of willpower, volitional self-control index, volitional qualities, and psychosocial factors: subjects' gender (male/female), background (urban/rural), and age group (12-19 years). Specialized literature highlights the significant role of psychosocial factors in the development of willpower, which can vary depending on individual and contextual influences. The authors define willpower as a complex psychological process of superior regulation, stemming from the integrity and unity of personality, involving all psychic functions in a specific phase, and acquiring, thereby, a distinct functionality crucial for self-regulation and self-determination in personal fulfillment.

Keywords: willpower, volitional self-control, volitional qualities, perseverance, responsibility.

Introducere. Interacțiunea cu mediul școlar și influențele învățării sistematice produce schimbări în sfera cognitivă, afectivă, motivațională, volitivă și implicit în personalitatea elevului. În lucrările autorilor U. Șchiopu și E. Verza, se evidențiază rolul reglator al voinței pentru activitate și comportament, cu insistență pentru învățare și constituirea conduitelor verbale, în același timp, subliniază importanța proceselor psihice, precum afectivitatea, motivația și voința la dezvoltarea personalității [11]. E lesne de constatat, că voința este implicată în toate activitățile realizate de elevi, pentru care se solicită un efort fizic și psihic de o anumită intensitate, independent de dificultățile ce intervin, de timp și răbdare, care trebuie antrenată zilnic, prin auto-analiză și auto-disciplină.

În literatura de specialitate există o multitudine de explicații pentru conceptul de voință. În general, se poate afirma că multe dintre definițiile voinței au ca elemente esențiale faptul că voința este „un proces psihic complex de reglaj superior, constând în acțiuni de mobilizare și concentrare a energiei psihonervoase în vederea depășirii obstacolelor pentru atingerea scopurilor conștient stabilite” [7; 8].

R. Baumeister, psiholog recunoscut, a adus contribuții semnificative la înțelegerea voinței prin studiile sale asupra autodisciplinii și autocontrolului. Astfel, referindu-se la conceptul de voință, autorul elucidează câteva componente-cheie: atenția, autocontrolul și perseverența [1; 2]. O caracteristică la fel de importantă a voinței constă în faptul că ea nu intervine în orice tip de acțiuni, ci doar în cele în a căror realizare apar o serie de obstacole. O contribuție valoroasă este adusă de W. Mischel, care a cercetat voința în contextul autocontrolului, evidențiind experimentul cu marshmallow. În acest sens, autorul a arătat că capacitatea de a amâna satisfacția este o formă de voință care influențează succesul în viață [1].

Pe de altă parte, după cum arăta J. Kuhl voința se diferențiază în două moduri: *de autoreglare*, care rezidă în „capacitatea de a genera și menține obiective și comportamente congruente cu sine prin integrarea diferitelor informații, dorințe și nevoi” și *de autocontrol*, care reprezintă „capacitatea de a urmări scopuri prin inhibarea subsistemelor incongruente” [10]. În completarea acestei idei, autoarea Lise Bourbeau menționează, că este important să facem distincția între „a avea voință și a ne controla” [3; 4]. Mai mult decât atât, autoarea exemplifică că o persoană care se controlează este aceea care își impune ceva, fără ca acel lucru să corespundă neapărat unei nevoi. În timp ce persoana care are voință știe ce vrea și e determinată să obțină acel lucru. De altfel, avem nevoie de control asupra emoțiilor, gândurilor, comportamentului și a mediului înconjurător.

Raportându-ne la particularitățile de vârstă a elevilor, vom menționa că cercetările în domeniul psihologiei copilului evidențiază printre aspectele dominante în dezvoltarea voinței la preadolescenți următoarele caracteristici: spiritul de independență, capacitatea de a-și stabili scopuri, de a le selecta și a tinde pentru cele mai semnificative și potrivite pentru o anumită situație concretă; abilitatea de a urmări realizarea scopurilor până la capăt; tot mai frecvente devin inițiativele privind activitățile din timpul liber, a activităților auto-formatoare și auto-educative [5; 6]. Referindu-ne la adolescenți observăm că se realizează un anumit grad de maturizare a mecanismelor voluntare: își construiesc scopuri de perspectivă care se obțin în timp și treptat în domeniul personal și profesional; își urmăresc cu tenacitate scopurile propuse fiind convinși de valoarea și importanța acestora pentru viața proprie; examinează minuțios condițiile de realizare a activităților orientate pentru atingerea scopurilor; iau decizii legate de desfășurarea

acțiunilor voluntare, se simt independenți și autonomi; se dezvoltă pe deplin calitățile voinței [5; 6; 8].

În acest articol sunt analizate rezultatele studiului constatativ cu referire la manifestarea voinței la elevi și a relației cu factorii psihosociali: genul (masculin/feminin), mediul de proveniență (urban/rural) și vârsta subiecților (12-19 ani).

Descrierea eșantionului. În cadrul experimentului de constatare au participat 304 elevi ai claselor a 7-a - a 12-a, din patru instituții de învățământ primar și secundar general. În cercetare au fost implicați subiecți din 2 zone ale Republicii Moldova: nord – Drochia; centru – Chișinău. Astfel, din numărul total de subiecți implicați în experiment 60,86% îl constituie subiecții din zona de centru și 39,14 % din zona de nord. Constatăm că raportul elevilor în funcție de localitate este disproportional în favoarea zonei centru, comparativ cu regiunea de nord. Totodată, din numărul total de subiecți implicați în experiment o pondere mai redusă îl reprezintă subiecții de genul masculin 37,83% și respectiv, 62,17% subiecții de genul feminin. Din numărul total de participanți, 56,25 % provin din mediul urban, iar 43,75 % din mediul rural. Cu referire la factorul vârstă, menționăm că cei mai mulți subiecți îl reprezintă eșantionul elevilor cu vârsta cuprinsă între 14-14,11 ani, ceea ce reprezintă 92 dintre subiecți, adică 30,26 %; 58 dintre subiecți (19,08 %) sunt cu vârsta cuprinsă între 17-11,11 ani; 47 de subiecți (15,46%) sunt cu vârsta cuprinsă între 15-15,11 ani; 36 dintre subiecți (11,84%) sunt cu vârsta cuprinsă între 18-19 ani; alți 35 de subiecți (11, 51%) sunt cu vârsta cuprinsă între 13-13,11 ani; 33 subiecți (10,86%) sunt cu vârsta cuprinsă între 16-16,11 ani; și cei mai puțini, 3 subiecți (0,99%) sunt cu vârsta cuprinsă între 12-12,11 ani.

Metodele de cercetare. Pentru cercetarea realizată cu privire la studiul voinței la elevi au fost administrate următoarele instrumente psihometrice: Chestionarul Autoaprecierea voinței, E.B. Руденский, Chestionarul de diagnosticare a autocontrolului volitiv, A. G. Зверьков и Е. В. Эйрман, Chestionarul calităților volitive, M.B. Чумаков [9]. Prelucrarea statistică a fost realizată prin intermediul SPSS (Statistical Pachage for Social Sciences), versiunea 20, alegerea acestora bazându-se pe criterii și reguli clare stabilite de literatura de specialitate (de ex: tipul variabilelor/scalelor de măsură, tipul eșantioanelor, numărul participanților din fiecare grup experimental etc.). Testul T pentru două eșantioane independente și Testul T pentru două eșantioane perechi; analiză de varianță ANOVA.

Rezultate obținute și discuții. La prima etapă, studiul nostru a fost orientat la evidențierea diferențelor pentru autoaprecierea voinței la elevi, în dependență de variabila gen. Rezultatele sunt prezentate în tabelul 1.

Conform distribuției de rezultate, vom menționa că autoaprecierea voinței diferă puțin în funcție de factorul gen. Astfel, comparând rezultatele obținute, observăm medii mai mari înregistrate de subiecții de gen feminin (19,95), comparativ cu subiecții de gen

masculin (19,49). Am aplicat testul T-student pentru a determina dacă sunt diferențe semnificative în funcție de gen pentru componenta autoaprecierea voinței. Datele obținute reflectă diferențe dintre mediile componente ale autoaprecierii voinței în funcție de genul subiecților, dar acestea sunt ne semnificative ($t=-1,038$, $p=0,300$).

**Tabelul 1. Valorile medii pentru autoaprecierea voinței
în funcție de genul subiecților**

Variabila	Genul subiecților	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abaterea standard	Media eroare Std.
Autoaprecierea voinței	Masculin	115	19,49	3,580	0,334
	Feminin	189	19,95	3,849	0,280

Studiul experimental realizat a fost orientat și la evidențierea diferențelor în manifestarea autoaprecierii voinței în funcție de mediul de proveniență (urban/rural). Diferențele dintre medii sunt ilustrate în tabelul 2.

**Tabelul 2. Valorile medii pentru autoaprecierea voinței
în funcție de mediul de proveniență (urban/rural)**

Variabila	Mediul de proveniență	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abaterea standard	Media eroare Std.
Autoaprecierea voinței	Urban	171	19,74	3,862	0,295
	Rural	133	19,82	3,616	0,314

Datele obținute denotă faptul că subiecții din mediul rural (19,82) comparativ cu subiecții din mediul urban (19,74) au înregistrat medii mai înalte. În corespundere cu tabelul 2, evidențiem că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții din mediul urban și la subiecții din mediul rural, dar acestea nu sunt semnificative ($t=-0,190$, $p=0,849$).

În cele ce urmează, ne propunem să identificăm diferențele dintre medii pentru variabila autoaprecierea voinței în funcție de factorul vârstă subiecților (12-19 ani). Rezultatele prezentate în tabelul 3 denotă că autoaprecierea voinței diferă în funcție de criteriul vârstă.

**Tabelul 3. Valorile medii pentru autoaprecierea voinței
în funcție de vârsta subiecților**

Variabila	Vârsta	Numărul de subiecți	Mean	Std. Deviation	Std. Error
Autoaprecierea voinței	12-12,11 ani	3	18,33	5,686	3,283
	13-13,11 ani	35	20,11	3,779	0,639
	14-14,11 ani	92	19,53	3,481	0,363
	15-15,11 ani	47	19,40	4,372	0,638
	16-16,11 ani	33	20,55	4,243	0,739
	17-17,11 ani	58	19,67	3,677	0,483
	18-19 ani	36	20,11	3,096	0,516

Din analiza datelor obținute, deducem că elevii cu vârsta cuprinsă între 16-16,11 ani comparativ cu celelalte vârste au înregistrat medii mai înalte (20,55). De asemenea, se

constată că subiecții cu vârsta de 13-13,11 ani și subiecții cu vârsta de 18-19 ani au înregistrat medii comune (20,11). Rezultatele prezentate permite să observăm că subiecții cu vârsta de 14-14,11, 15-15,11 și respectiv subiecții cu vârsta de 17-17,11 au înregistrat medii apropiate. Subiecții cu vârsta de 12-12,11 au înregistrat mediile cele mai scăzute (18,33). Pentru a determina dacă există diferențe semnificative privind autoaprecierea voinței în funcție de vârsta subiecților, am utilizat ca metodă statistică inferențială ANOVA unifactorial. Menționăm că grupurile de vârstă nu sunt omogene, deoarece rezultatul la testul Levene Statistic este de 0,905, pentru $p=0,492$, ceea ce indică neomogenitate. Conform rezultatelor prezentate pentru analiza de varianță ANOVA, nu am constatat diferențe semnificative statistic pentru autoaprecierea voinței în funcție de vârsta subiecților ($F=0,545$, $p=0,774$).

Următoarea variabilă studiată în cercetarea noastră este autocontrolul volitiv la elevi cu componentele sale: indicele general de autocontrol volitiv, stăpânirea de sine și perseverența. Am evaluat autocontrolul volitiv cu ajutorul **Chestionarului de diagnosticare a autocontrolului volitiv**, autori A.G.Зверьков și E.B.Эйдман [9].

Am considerat importante pentru cercetarea realizată diferențele dintre medii pentru autocontrolul volitiv la elevi și componentele indicele general de autocontrol volitiv, stăpânirea de sine, perseverența, în funcție de factorul genul subiecților. În tabelul 4 sunt reflectate rezultatele obținute.

Tabelul 4. Valorile medii pentru autocontrolul volitiv - componentele indicele general de autocontrol volitiv, stăpânire de sine și perseverența, în funcție de factorul gen

Variabile	Genul	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media eroare Std
Indicele general de autocontrol volitiv	masculin	115	14,30	3,958	0,369
	feminin	189	12,28	3,580	0,260
Stăpânire de sine	masculin	115	9,84	2,972	0,277
	feminin	189	8,23	2,824	0,205
Perseverență	masculin	115	7,43	2,217	0,207
	feminin	189	6,56	2,135	0,155

Datele obținute în tabelul 4, evidențiază că subiecții de genul masculin demonstrează medii mai înalte pentru toate cele trei variabile ale cercetării: *indicele general de autocontrol volitiv (14,30)*, *stăpânire de sine (9,84)* și *perseverență (7,43)*, comparativ cu subiecții de genul feminin. Respectiv, pentru a determina dacă există diferențe semnificative în funcție de factorul genul subiecților, am utilizat testul T-student. Conform rezultatelor obținute, se constată că există diferențe statistic semnificative în funcție de factorul gen pentru variabilele: *indicele general de autocontrol volitiv* ($t=4,591$; $p=0,000$); *factorul stăpânire de sine* ($t=4,727$; $p=0,000$); *perseverență* ($t=3,398$; $p=0,001$).

Am fost interesați să analizăm și diferențele dintre medii în funcție de factorul mediul de proveniență pentru autocontrolul volitiv la elevi, și anume indicele general de autocontrol volitiv, stăpânire de sine și perseverența. Rezultatele prezentate în tabelul 5, demonstrează că autocontrolul volitiv – componentele indicele general de autocontrol volitiv, stăpânirea de sine și perseverența la elevi diferă puțin în funcție de mediul de proveniență al subiecților.

Tabelul 5. Valorile medii pentru autocontrolul volitiv – componentele indicele general de autocontrol volitiv, stăpânire de sine și perseverența, în funcție de mediul de proveniență

Variabile	Mediul de proveniență	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media eroare Std
Indicele general de autocontrol volitiv	urban	171	12,68	4,134	0,316
	rural	133	13,52	3,406	0,295
Stăpânire de sine	urban	171	8,53	3,205	0,245
	rural	133	9,24	2,623	0,227
Perseverență	urban	171	6,73	2,321	0,178
	rural	133	7,09	2,032	0,176

Datele obținute indică faptul că subiecții din mediul rural comparativ cu subiecții din mediul urban înregistrează medii mai înalte pentru variabilele cercetării - *indicele general de autocontrol volitiv (13,52) stăpânire de sine (9,24) și perseverența (7,09)*. Pentru a determina dacă există diferențe semnificative în funcție de factorul mediul de proveniență al subiecților, am utilizat testul T-student. Conform rezultatelor obținute putem afirma că există diferențe semnificative doar pentru variabila *stăpânire de sine* ($t=-2,067$, $p=0,040$). Pentru celelalte variabile: *indicele general de autocontrol volitiv* ($t=-1,897$; $p=0,059$) și *perseverență* ($t=-1,436$; $p=0,152$), datele obținute reflectă diferențe nesemnificative.

În continuare prezentăm diferențele dintre medii în funcție de vârsta subiecților (12-12,11/18-19), pentru autocontrolul volitiv, componentele indicele general de autocontrol volitiv, stăpânire de sine și perseverența. Rezultatele privind diferențele dintre medii sunt prezentate în tabelul 6.

Analizând rezultatele prezentate în tabelul dat, deducem că subiecții cu vârsta cuprinsă între 12-12,11 ani demonstrează medii mai înalte pentru variabilele cercetării: *indicele general de autocontrol volitiv (14,33) și stăpânire de sine (10,33)*. În același timp, evidențiem medii înalte și pentru subiecții cu vârsta situată între 15-15,11 pentru cele trei variabile: *indicele general de autocontrol volitiv (13,72), stăpânire de sine (9,21) și perseverență (7,26)*. Așadar, observăm medii mai scăzute la subiecții cu vârsta de 13-13,11 ani și respectiv, cei cu vârsta de 17-17,11 ani. Pentru a determina dacă există diferențe semnificative pentru variabilele cercetării și vârsta subiecților, am analizat datele obținute prin ANOVA unifactorial. Datele obținute demonstrează că există diferențe nesemnificative statistic pentru factorii: *indicele general de autocontrol volitiv*

($F=1,476$, $p=0,774$); *stăpânire de sine* ($F=1,304$, $p=0,255$) și *perseverență* ($F=1,131$, $p=0,344$), în funcție de vârsta subiecților.

Tabelul 6. Valorile medii pentru autocontrolul volitiv – componentele indicele general de autocontrol volitiv, stăpânire de sine și perseverență, în funcție de vârstă

Variabile	Vârsta	Numărul de subiecți	Mean	Std. Deviation	Std. Error
Indicele general de autocontrol volitiv	12-12,11 ani	3	14,33	2,517	1,453
	13-13,11 ani	35	12,11	4,093	0,692
	14-14,11 ani	92	13,37	3,851	0,401
	15-15,11 ani	47	13,72	3,775	0,551
	16-16,11 ani	33	12,73	3,979	0,693
	17-17,11 ani	58	12,21	3,842	0,505
	18-19 ani	36	13,78	3,481	0,580
Stăpânire de sine	12-12,11 ani	3	10,33	1,528	0,882
	13-13,11 ani	35	8,34	3,316	0,561
	14-14,11 ani	92	9,15	2,983	0,311
	15-15,11 ani	47	9,21	2,710	0,395
	16-16,11 ani	33	8,64	2,935	0,511
	17-17,11 ani	58	8,12	3,009	0,395
	18-19 ani	36	9,28	2,953	0,492
Perseverență	12-12,11 ani	3	7,00	1,000	0,577
	13-13,11 ani	35	6,17	2,320	0,392
	14-14,11 ani	92	6,99	2,181	0,227
	15-15,11 ani	47	7,26	2,048	0,299
	16-16,11 ani	33	6,67	2,483	0,432
	17-17,11 ani	58	6,74	2,213	0,291
	18-19 ani	36	7,25	2,075	0,346

În studiul constatativ ne-am propus să analizăm și datele statistice descriptive deduse în urma aplicării **Chestionarului de determinare a calităților volitive**, autor M.B. Чумаков, care are ca scop diagnosticarea sferei emoțional-volitive a personalității și determinarea calităților voinței: *responsabilitate, inițiativă, hotărâre, independență, rezistență, insistență, energie, atenție, perseverență* [9].

Așadar, în tabelul 7 sunt descrise diferențele dintre medii pentru calitățile voinței, în funcție de genul subiecților (masculin/feminin).

Analizând datele prezentate în tabelul de mai sus, deducem că există diferențe la următoarele calități ale voinței: *hotărâre, rezistență, insistență și energie*, în funcție de factorul gen. Astfel, observăm că subiecții de genul masculin comparativ cu subiecții de genul feminin atestă medii mai înalte la următoarele calități volitive: *hotărâre* (12,63), *independență* (13,52), *rezistență* (18,42), *insistență* (11,37), *energie* (18,30), *atenție* (13,67) și *perseverență* (17,26). Totodată, constatăm că fetele comparativ cu băieții indică valori mai ridicate pentru calitățile: *responsabilitate* (16,60) și *inițiativă* (16,29). Pentru a arăta dacă există diferențe semnificative în funcție de factorul genul subiecților, am utilizat testul T-student. Am constatat diferențe semnificative statistic la rezultatele obținute de fete și băieți la următoarele calități ale voinței: *hotărâre* ($t=2,647$, $p=0,009$),

rezistență ($t=3,098$, $p=0,002$), *insistență* ($t=2,113$, $p=0,035$) și *energie* ($t=3,220$, $p=0,001$).

**Tabelul 7. Valorile medii pentru calitățile voinței la elevi
în funcție de genul subiecților**

Calitățile volitive	Genul	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard
Responsabilitate	masculin	115	16,23	3,328
	feminin	189	16,60	3,637
Inițiativă	masculin	115	16,20	4,251
	feminin	189	16,29	4,752
Hotărâre	masculin	115	12,63	3,660
	feminin	189	11,41	4,003
Independență	masculin	115	13,52	3,424
	feminin	189	13,51	3,725
Rezistență	masculin	115	18,42	4,726
	feminin	189	16,77	4,365
Insistență	masculin	115	11,37	3,018
	feminin	189	10,59	3,135
Energie	masculin	115	18,30	4,184
	feminin	189	16,67	4,311
Atenție	masculin	115	13,67	3,394
	feminin	189	13,34	3,944
Perseverență	masculin	115	17,26	4,270
	feminin	189	16,65	4,664

În continuare, în tabelul 8 prezentăm diferențele dintre medii în funcție de mediul de proveniență pentru calitățile voinței la elevi. Datele obținute denotă că calitățile voinței diferă puțin în funcție de mediul de proveniență al subiecților (urban/rural).

**Tabelul 8. Valorile medii pentru calitățile voinței la elevi
în funcție de mediul de proveniență**

Calitățile voinței	Mediul de proveniență	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard
Responsabilitate	urban	171	16,41	3,589
	rural	133	16,53	3,448
Inițiativă	urban	171	16,74	4,599
	rural	133	15,64	4,456
Hotărâre	urban	171	11,91	4,035
	rural	133	11,82	3,770
Independență	urban	171	13,70	3,586
	rural	133	13,27	3,637
Rezistență	urban	171	17,22	4,502
	rural	133	17,62	4,659
Insistență	urban	171	10,87	3,241
	rural	133	10,90	2,944
Energie	urban	171	17,18	4,331
	rural	133	17,42	4,338

Atenție	urban	171	13,37	4,182
	rural	133	13,59	3,099
Perseverență	urban	171	17,18	4,679
	rural	133	16,50	4,297

În continuare vom investiga relațiile existente între calitățile voinței la elevi în dependență de vârstă (12-12,11/18-19). Rezultatele pentru calitățile volitive în funcție de factorul vârstă sunt reflectate în Tabelul 9.

Tabelul 9. Valorile medii pentru calitățile voinței la elevi în funcție de vârstă

Calitățile voinței	Vârsta	Numărul de subiecți	Mean	Std. Deviation	Std. Error
Responsabilitate	12-12,11 ani	3	16,00	1,000	0,577
	13-13,11 ani	35	17,06	4,137	0,699
	14-14,11 ani	92	16,91	3,116	0,325
	15-15,11 ani	47	16,32	2,964	0,432
	16-16,11 ani	33	15,27	3,752	0,653
	17-17,11 ani	58	15,84	3,679	0,483
	18-19 ani	36	17,03	3,975	0,662
Inițiativă	12-12,11 ani	3	14,67	4,933	2,848
	13-13,11 ani	35	16,11	4,020	0,680
	14-14,11 ani	92	15,99	4,168	0,435
	15-15,11 ani	47	15,43	4,447	0,649
	16-16,11 ani	33	15,58	5,356	0,932
	17-17,11 ani	58	16,84	4,916	0,646
	18-19 ani	36	17,97	4,576	0,763
Hotărâre	12-12,11 ani	3	9,67	3,215	1,856
	13-13,11 ani	35	10,74	4,111	0,695
	14-14,11 ani	92	12,60	4,111	0,429
	15-15,11 ani	47	11,64	3,339	0,487
	16-16,11 ani	33	10,42	3,640	0,634
	17-17,11 ani	58	11,71	3,848	0,505
	18-19 ani	36	13,19	3,725	0,621
Independență	12-12,11 ani	3	13,67	3,512	2,028
	13-13,11 ani	35	11,17	3,185	0,538
	14-14,11 ani	92	13,74	3,667	0,382
	15-15,11 ani	47	12,98	3,572	0,521
	16-16,11 ani	33	14,15	3,032	0,528
	17-17,11 ani	58	13,17	3,152	0,414
	18-19 ani	36	15,86	3,689	0,615
Rezistență	12-12,11 ani	3	16,33	6,351	3,667
	13-13,11 ani	35	16,94	4,498	0,760
	14-14,11 ani	92	18,20	4,836	0,504
	15-15,11 ani	47	16,64	4,125	0,602
	16-16,11 ani	33	16,97	4,870	0,848
	17-17,11 ani	58	16,40	4,184	0,549
	18-19 ani	36	18,83	4,313	0,719
Insistență	12-12,11 ani	3	11,33	4,509	2,603
	13-13,11 ani	35	10,31	2,898	0,490
	14-14,11 ani	92	11,14	2,937	0,306
	15-15,11 ani	47	11,11	2,980	0,435

	16-16,11 ani	33	9,91	3,404	0,593
	17-17,11 ani	58	10,31	3,004	0,394
	18-19 ani	36	12,28	3,309	0,551
Energie	12-12,11 ani	3	17,00	2,646	1,528
	13-13,11 ani	35	17,97	3,944	0,667
	14-14,11 ani	92	17,78	4,457	0,465
	15-15,11 ani	47	16,30	4,107	0,599
	16-16,11 ani	33	15,91	5,364	0,934
	17-17,11 ani	58	16,84	3,937	0,517
	18-19 ani	36	18,64	3,863	0,644
Atenție	12-12,11 ani	3	12,33	3,215	1,856
	13-13,11 ani	35	13,80	4,042	0,683
	14-14,11 ani	92	13,67	3,586	0,374
	15-15,11 ani	47	13,49	3,216	0,469
	16-16,11 ani	33	12,12	4,442	0,773
	17-17,11 ani	58	13,03	3,613	0,474
	18-19 ani	36	14,61	3,849	0,642
Perseverență	12-12,11 ani	3	15,33	2,517	1,453
	13-13,11 ani	35	17,00	4,765	0,805
	14-14,11 ani	92	16,89	4,136	0,431
	15-15,11 ani	47	16,34	4,039	0,589
	16-16,11 ani	33	14,88	5,171	0,900
	17-17,11 ani	58	17,24	4,473	0,587
	18-19 ani	36	18,83	4,802	0,800

Potrivit rezultatelor din tabelul 9, deducem faptul că subiecții cu vârsta de 18-19 ani au înregistrat cele mai înalte medii comparativ cu subiecții cu vârsta cuprinsă între 12-12,11 ani, la următoarele calități ale voinței: *inițiativă* (17,97), *hotărâre* (13,19), *independență* (15,86), *rezistență* (18,83), *insistență* (12,28), *energie* (18,64), *atenție* (14,61) și *perseverență* (18,83). Comparând rezultatele obținute pentru calitățile voinței observăm că cele mai mici medii au fost înregistrate la *hotărâre*, prevalând la subiecții cu vârsta cuprinsă între 18-19 ani (13,19) și la subiecții de 14-14,11 ani (12,60). Pentru a determina dacă există diferențe semnificative privind manifestarea calităților voinței în funcție de vârsta subiecților, am utilizat testul ANOVA unifactorial. Datele obținute arată diferențe semnificative statistic în funcție de vârsta subiecților pentru următoarele calități ale voinței: *hotărâre* ($F=2,744$, $p=0,013$); *independență* ($F=6,034$, $p=0,000$); *insistență* ($F=2,499$, $p=0,022$) și *perseverență* ($F=2,506$, $p=0,022$).

Concluzii. Am prezentat în acest articol o secvență dintr-un studiu elaborat la subiectul *Particularitățile psihosociale ale voinței personalității elevului*. Rezultatele demonstrează existența dintre diferite valori medii pentru voință, ca proces psihic reglator și factorii psihosociali: gen (masculin/feminin), mediul de proveniență (urban/rural) și vârstă (12-19 ani). Datele permit să deducem că manifestarea autoaprecierii voinței la elevi nu este influențată de factorii psihosociali: gen, vârstă și mediul de proveniență. În aceeași ordine de idei, rezultatele cercetării denotă că există diferențe statistic semnificative dintre calitățile volitive: *hotărâre*, *rezistență*, *insistență* și *energie* și

factorul de gen; *calitatea inițiativă* și mediul de proveniență; și *calitățile volitive: hotărâre; independență; insistență, perseverență* în funcție de factorul vârstă. De asemenea, constatăm diferențe semnificative la elevi pentru autocontrolul volitiv, în dependență de factorii psihosociali. Aceste diferențe sunt caracteristice pentru *indicele general de autocontrol volitiv* în funcție de gen; pentru *stăpânirea de sine* în funcție de gen și mediul de proveniență; iar pentru *perseverența* în dependență de gen.

Bibliografie

1. BAUMEISTER, R., TIERNEY, J. Voința. *Cum să-ți descoperi cea mai mare putere interioară*. Editura: Paralela 45, 2012. 304 p. ISBN 978-973-47-1529-9.
2. BAUMEISTER, R. F., KATHLEEN VOHS, D. Self-Regulation, Ego Depletion, and Motivation. In: *Social and Personality Psychology Compass* 1/1, 2007. Florida State University, University of Minnesota. pp.115-128.
3. BOURBEAU, L. *Ascultă-ți corpul, prietenul tău cel mai bun*. Editura Ascendent, 2015. 203 p. ISBN 9789731859910.
4. BOURBEAU, L. *Cele cinci răni care ne împiedică să fim noi înșine*. Ediția a II-a. București: Editura Ascendent, 2007. 163 p. ISBN 978-973-1859-05-7.
5. CREȚU, T. *Psihologia vârstelor*. Iași: Polirom, 2004. 408 p. ISBN 978-973-46-6008-7.
6. CREȚU, T. *Psihologia vârstelor*, ediția a III-a revizuită și adăugată. Iași: Editura Polirom, 2009. 389 p. ISBN 978-973-46-1358-8.
7. LUNGU, T. Caracteristici ale nivelurilor de manifestare a voinței la elevi. În: *Materialele Conferinței Științifice Internaționale de Psihologie Aplicată „Actualități și Perspective în Cercetarea Psihologică”*, ediția a II-a, Chișinău: USM, Secțiunea Psihologia Educațională, 29-30.11.2022, CZU: 159.947-057.874.
8. LUNGU, T. Particularități ale voinței la adolescenți. În: Conferința științifică internațională „Dezvoltarea economico-socială durabilă a Euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere”, ed. XVIII, Iași, România, 28.10.2022.
9. LUNGU, T. Instrumente eficiente în dezvoltarea calităților volitive la elevi. În *Materialele: International Conference for Doctoral, Post-Doctoral Students and Young Researchers in Humanities and Social Sciences*, May 31 – June 2, 2023, Iași, Romania, ISBN online: 978-606-714-779-7, ISBN print: 978-606-714-780-3, <http://Kaleidoscope2023.uaic.ro>.
10. NIȚĂ, L. Dezvoltarea calităților volitive la preadolescenți. Teză de doctor în psihologie. Chișinău: 2022, UPS „Ion Creangă”.
11. ȘCHIOPU, U., VERZA, E. *Psihologia vârstelor: ciclurile vieții*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1995. 247 p. ISBN 973-30-5798-3.